

Spis treści

Podziękowania	13
Wprowadzenie	15
Rozdział 1.	
Afazja na gruncie różnych dziedzin wiedzy – możliwości i ograniczenia badawcze	23
1.1. Afazja jako zjawisko interdyscyplinarne	23
1.2. Początki afazjologii	26
1.3. Afazja w naukach medycznych	30
1.3.1. Anatomiczne i fizjologiczne podstawy mowy	39
1.3.2. Patomechanizm afazji	57
1.3.3. Koncepcje działania mózgu	67
1.4. Afazja w neuropsychologii	86
1.5. Afazja w neurolingwistyce	91
1.6. Afazja w lingwistyce	93
1.7. Stan badań nad językiem i komunikacją w afazji	96
1.7.1. Realizacja jednostek podsystemu fonologicznego	96
1.7.2. Realizacja jednostek podsystemu morfologicznego	98
1.7.3. Realizacja struktur leksykalno-semantycznych	100
1.7.4. Realizacja jednostek na poziomie składniowym	103
1.7.5. Realizacja struktur tekstowych	104
1.7.6. Sprawności językowe a sprawności komunikacyjne	106
1.8. Afazja w praktyce logopedycznej	109
1.9. Problemy metodologiczne w badaniach nad afazją	111
1.10. Pojęcie afazji	114
1.11. Typologie i klasyfikacje afazji	117
1.12. Zespoły objawów afatycznych	141
1.13. Dynamika zaburzeń neurologicznych a rozpoznanie afazji	150

1.14. Metody diagnozowania afazji	154
1.15. Teoretyczne podstawy terapii afazji	161
1.16. Główne szkoły terapii chorych z afazją	164
1.17. Perspektywy rozwoju afazjologii	168

Rozdział 2.

Metodologiczne podstawy badań nad interakcją w afazji ..

2.1. W poszukiwaniu perspektywy badawczej	171
2.2. Pojęcie mowy	178
2.3. Intencjonalność zachowań językowych	181
2.4. Teoria interakcjonizmu	185
2.5. Interakcjonizm symboliczny jako metoda badawcza	189
2.6. Teoria interakcji w socjolingwistyce	196
2.7. Aplikacja teorii interakcji w opisie zachowań językowych chorych z afazją	203
2.8. Zachowanie ludzkie jako znak	209
2.9. Kategorie interakcyjne w afazji	216
2.10. Cele badawcze	219
2.11. Hipotezy badawcze	223
2.12. Sposób zbierania materiału	226
2.13. Procedura doboru grupy badawczej	229
2.14. Charakterystyka społeczna, kliniczna i językowa badanych osób	232
2.15. Metody analizy faktów językowych	243

Rozdział 3.

Tekst w afazji

3.1. Pojęcie tekstu a zaburzenia mowy	249
3.1.1. Strukturalistyczne koncepcje tekstu	252
3.1.2. Komunikacyjne teorie tekstu	260
3.1.3. Integracyjne koncepcje tekstu	263
3.2. Tekstowość wypowiedzi afatycznych – problemy badawcze ...	268
3.3. Definicja tekstu	269
3.4. Tekstowość wypowiedzi afatycznych	274
3.4.1. Teksty	276
3.4.2. Nie-teksty	279

3.4.3. Teksty patologiczne	283
3.4.3.1. Teksty o zaburzonej substancjalnej formie znaku (A)	283
3.4.3.2. Teksty o zaburzonym uporządkowaniu formalno- -gramatycznym (B)	285
3.4.3.3. Teksty o zaburzonej charakterystyce semantyczno- -leksykalnej (C)	288
3.4.3.4. Teksty o zaburzonej spójności pragmatycznej (D) ...	291
3.4.3.5. Teksty o zniekształconej substancjalnej formie znaku, zaburzonej spójności gramatycznej, semantycznej i pragmatycznej (E)	293
3.5. Monologowość tekstów afatycznych	297
3.6. Dialogowość tekstów afatycznych	306
3.7. Polifoniczność tekstów afatycznych	318
3.8. Charakterystyka wypowiedzi osób ze sprzężonymi zaburzeniami mowy	323
3.9. Charakterystyka tekstów pisanych	331
3.9.1. Osobliwe zjawiska segmentalne w tekstach pisanych ...	335
3.9.1.1. Sposoby zapisu dwu- i trójznaków	336
3.9.1.2. Użycie znaków diakrytycznych	336
3.9.1.3. Zastosowanie reguł ortograficznych	339
3.9.2. Osobliwe zjawiska segmentalne w tekstach czytanych ..	341
3.9.3. Zaburzenia w czytaniu i pisaniu – zjawiska ze sfery <i>langue</i> czy <i>parole</i> ?	342
3.10. Tekstowość wypowiedzi pisanych i czytanych	343
3.10.1. Teksty	343
3.10.2. Nie-teksty	344
3.10.3. Teksty patologiczne	347
3.10.3.1. Teksty o naruszonej substancji segmentalnej w realizacji graficznej i fonicznej (A)	347
3.10.3.2. Teksty pisane i czytane o zaburzonym porządku gramatycznym (B)	350
3.10.3.3. Teksty patologiczne o zaburzonym porządku leksykalno-semantycznym (C)	353
3.10.3.4. Teksty patologiczne o zaburzonej substancjalnej formie znaku, zakłóconym porządku leksykalno- -semantycznym i gramatycznym (D)	355
3.11. Fazja, grafia i leksja – sprzężenia czy kompensacje	356
3.12. Model tworzenia wypowiedzi w afazji	357

Rozdział 4.

Metatekst w afazji	361
4.1. Metajęzyk a metatekst	361
4.2. Funkcja metajęzykowa a funkcja metatekstowa	363
4.3. Procesualny charakter powstawania tekstu	370
4.4. Kompetencja językowa w procesie formowania wypowiedzi ...	373
4.5. Formuły metatekstowe jako wykładniki kontroli językowej	374
4.6. Sposób analizy zjawisk metatekstowych	377
4.7. Typy formuł metatekstowych w wypowiedziach chorych z afazją	378
4.7.1. Metatekstowe wyrażenia wspierające kontakt	380
4.7.1.1. Rytualizmy fatyczne	381
4.7.1.2. Sygnały fatyczne kontrolujące kontakt ze strony nadawcy	383
4.7.1.3. Sygnały fatyczne kontrolujące kontakt ze strony odbiorcy	385
4.7.1.4. Zwroty adresatywne podtrzymujące więź fatyczną ..	389
4.7.2. <i>Quasi</i> -czasownikowe operatory kontaktu	391
4.7.3. Jednostki metatekstowe z komponentem <i>mówię</i>	392
4.7.4. Metatekstowe leksemy wprowadzające wyjaśnienie ...	394
4.7.5. Metatekstowe operatory sygnalizujące składnię wyliczenia	396
4.7.6. Metatekstowe operatory hierarchizacji fragmentów tekstu	399
4.7.7. Sygnały korekty wypowiedzi mówionej	400
4.7.8. Operatory <i>quasi</i> -spójnikowe	402
4.7.9. Operatory komunikacyjnego rozczłonkowania wypowiedzi	403
4.7.10. Operatory <i>quasi</i> -zaimkowe	405
4.7.11. Leksemy metatekstowe	407
4.8. Dystrybucja metatekstu w wypowiedziach afatycznych	409
4.9. Wypowiedzi autotematyczne	411
4.10. Funkcje metatekstu	416
4.10.1. Formuły metatekstowe w funkcji emocjonalnej	417
4.10.2. Formuły metatekstowe w funkcji informacyjnej	420

4.10.3. Formuły metatekstowe w funkcji modalnej	423
4.10.4. Formuły metatekstowe w funkcji działania	429
4.11. Dysocjacja między kompetencją a performancją	434
4.12. Wartość metatekstu w postępowaniu logopedycznym	436
4.13. Klasyfikacja afazji według kryterium kontroli językowej	444

Rozdział 5.

Kontekst w afazji	449
5.1. Kontekst w języku i komunikacji	449
5.2. Wewnątrztekstowe uwarunkowania wypowiedzi afatycznych .	462
5.2.1. Ilościowa charakterystyka słownika czynnego w afazji ..	465
5.2.2. Otoczenie jednostki systemu językowego – perspektywa strukturalna	468
5.2.2.1. Neologizmy strukturalne	468
5.2.2.2. Neologizmy znaczeniowe	476
5.2.2.3. Neologizmy funkcyjne	493
5.2.3. Otoczenie słowne wyrazu w tekście – perspektywa funkcjonalna	494
5.2.3.1. Neologizmy niesystemowe	495
5.2.3.2. <i>Quasi</i> -nominacja w afazji	499
5.3. Zewnątrztekstowe uwarunkowania wypowiedzi afatycznych – konsytuacja	510
5.3.1. Kompetencja językowa a kompetencja komunikacyjna i kulturowa	512
5.3.1.1. Sposoby realizowania językowych reguł sytuacyjnych	513
5.3.1.2. Sposoby realizowania językowych reguł społecznych	515
5.3.1.3. Sposoby realizowania językowych reguł pragmatycznych	517
5.3.2. Parawerbalne strategie interakcyjne	524
5.3.2.1. Wykorzystanie kodu prozodycznego	526
5.3.2.2. Wykorzystanie kodu kinezycznego	532
5.3.2.3. Wykorzystanie kodu proksemicznego	536
5.4. Akt mowy w afazji – perspektywa nadawcy i odbiorcy	538
5.5. Czynniki warunkujące wykorzystanie kontekstu i konsytuacji	542

Rozdział 6.

Dynamika interakcji w afazji	545
6.1. Interakcja w perspektywie ewolucji	545
6.2. Biologiczne determinanty interakcji	547
6.3. Metody analizy przebiegu interakcji w wypadkach afazji	549
6.4. Reguły wykorzystania kategorii interakcyjnych: TEKST – konTEKST – metaTEKST	558
6.5. Dystrybucja przełączania reguł interakcyjnych w afazji ($T \leftrightarrow M \leftrightarrow K$)	565
6.5.1. Metatekst w funkcji tekstu – zastosowanie reguły $M \rightarrow T$	565
6.5.2. Metatekst w funkcji kontekstu – zastosowanie reguły $M \rightarrow K$	568
6.5.3. Kontekst w funkcji tekstu – zastosowanie reguły $K \rightarrow T$..	573
6.5.4. Kontekst w funkcji metatekstu – zastosowanie reguły $K \rightarrow M$	579
6.5.5. Tekst w funkcji metatekstu – zastosowanie reguły $T \rightarrow M$	581
6.5.6. Test w funkcji kontekstu – zastosowanie reguły $T \rightarrow K$...	582
6.6. Relacje między tekstem, metatekstem i kontekstem	587

Rozdział 7.

Struktury języka a struktury poznania w afazji	593
7.1. Język a poznanie	593
7.2. Afatyczne zaburzenia języka w świetle teorii jednoczynnikowej	600
7.3. Konkretność zachowań językowych w afazji	603
7.3.1. Powiązanie reakcji słownych z aktualnie działającymi bodźcami	606
7.3.2. Zależność zachowań językowych od wcześniej wytworzonych reakcji słownych na daną sytuację	609
7.3.3. Koncentracja wypowiedzi na szczegółach związanych z sytuacją	613
7.3.4. Tendencja do opisywania przedmiotów ze względu na ich użyteczność	615

7.3.5. Niezdolność do grupowania przedmiotów według wyabstrahowanej cechy	616
7.3.6. Trudności w rozumieniu znaczeń metaforycznych	619
7.4. Hierarchiczna struktura języka naturalnego	622
7.5. Mechanizmy zachowań językowych w afazji	627
7.5.1. Zachowania językowe na poziomie konkretnym	629
7.5.2. Zachowania językowe na poziomie hierarchicznym	631
7.5.3. Zachowania językowe na poziomie twórczym	631
7.6. Bilingwizm w afazji	634
7.6.1. Typy dwujęzyczności	636
7.6.2. Podłoże neurobiologiczne bilingwizmu	637
7.6.3. Problemy metodologiczne w badaniach afazji bilingwalnej	639
7.6.4. Przejawy afazji u poliglotów	640
7.6.5. Interpretacja mechanizmów afazji bilingwalnej	656
7.7. Idiolekt	658
7.7.1. Biolekt a idiolekt – propozycja terminologiczna	664
7.7.2. Język osobniczy w afazji – sfera <i>langue</i> czy <i>parole</i>	667
7.8. Język w afazji jako kod ograniczony	671

Rozdział 8.

Model zachowań interakcyjnych w afazji a procedury diagnozy i terapii logopedycznej	679
8.1. Komunikacja werbalna a niewerbalna	679
8.2. Sprawności a kompetencje językowe i komunikacyjne	687
8.3. Strategie kompensacyjne w afazji	688
8.3.1. Strategie kompensacyjne na poziomie biologicznym	690
8.3.2. Strategie kompensacyjne na poziomie językowym	694
8.3.3. Strategie kompensacyjne na poziomie komunikacyjnym	696
8.4. Model interakcji w afazji	702
8.5. Proces diagnozowania w logopedii	703
8.6. Diagnozowanie zaburzeń mowy u osób po uszkodzeniach mózgu	705
8.6.1. Teoria zaburzeń mowy a procedury diagnostyczne	707
8.6.2. Różnicowanie zaburzeń mowy	708

8.6.2.1. Kryteria anatomiczno-lokalizacyjne w diagnozowaniu zaburzeń mowy	711
8.6.2.2. Kryteria objawowe w diagnozowaniu zaburzeń mowy	713
8.6.2.3. Ocena sprawności językowych i komunikacyjnych ..	717
8.6.2.4. Badanie mowy	718
8.6.3. Diagnoza logopedyczna w perspektywie teorii interakcji	727
8.7. Afazjologia – między teorią a praktyką	737
Zakończenie	739
Aneks 1. Protokół badania neurologopedycznego osób z uszkodzeniami mózgu i afazją	745
Aneks 2. Wybór tekstów źródłowych	773
Aneks 3. Wywiad z żoną pacjenta	826
Bibliografia	833
Indeks rzeczowy	891
Indeks nazwisk	899